

Wojna polsko-rosyjska (1609–1618)

Wojna moskiewska,
Wojna polsko-rosyjska (1609–1618),
II wojna polsko-rosyjska

wojny polsko-rosyjskie

Rzeczpospolita w okresie dymitriad i wojny polsko-rosyjskiej

Czas	1609–1618
Terytorium	<u>Europa Wschodnia</u>
Wynik	<u>rozejm w Dywiline</u>

Strony konfliktu

<u>Carstwo Rosyjskie</u> przejściowo: <u>Szwecja</u>	<u>Rzeczpospolita</u> <u>Kozacy zaporoscy</u>
--	--

Dowódcy

<u>Wasył IV Szujski</u> <u>Michał I Fiodorowicz</u> <u>Dymitr Szujski</u> <u>Dymitr Pożarski</u> <u>Kuźma Minin</u> <u>Michaił Szein</u> <u>Jacob De la Gardie</u>	<u>Zygmunt III Waza</u> <u>Władysław Waza</u> <u>Stanisław Żółkiewski</u> <u>Jan Karol Chodkiewicz</u> <u>Lew Sapieha</u> <u>Aleksander Korwin Gosiewski</u> <u>Dymitr Samozwaniec II</u> <u>Jan Piotr Sapieha</u> <u>Piotr Konaszewicz-Sahajdaczny</u>
--	---

Położenie na mapie świata

50°03′00,0000″N 19°55′48,0000″E﻿ (https://tools.wmflabs.org/geohack/geohack.php?language=pl&pagename=Wojna_polsko-rosyjska_(1609%E2%80%931618)¶ms=50.05_N_19.93_E_type:city)

Wojna moskiewska (II wojna polsko-rosyjska) – konflikt zbrojny pomiędzy Rzeczpospolitą a Rosją toczony w latach 1609–1618.

Historia

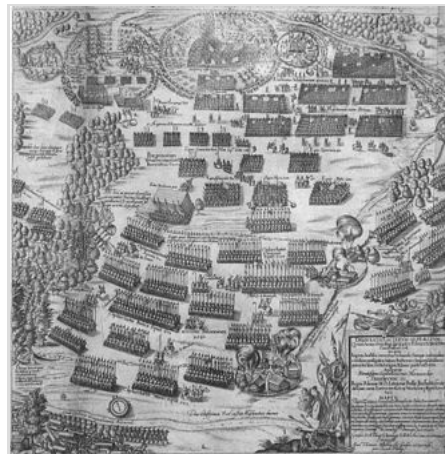
Car Wasyl IV Szujski, pamiętający niedawne dymitriady i obawiający się kolejnej polskiej interwencji w sprawę Rosji, zawarł 28 lutego 1609 w Wyborgu wymierzony w Rzeczpospolitą sojusz ze Szwecją^[1]. W myśl jego postanowień Karol IX Waza miał oddać w ręce rosyjskie twierdze w Inflantach, odbite w czasie wojny polsko-szwedzkiej 1600–1611. Korpusy szwedzkie Edwarda Horna i Jacoba Pontussona de la Gardie połączyły się z wojskami rosyjskimi. W kwietniu 1609 roku do Nowogrodu Wielkiego przybyło 15 000 żołnierzy szwedzkich i najemników z Francji, Szkocji, Niemiec i Anglii. Skopin-Szujski na czele 27-tysięcznego zgrupowania wojsk szwedzko-rosyjskich podjął próbę zniesienia polskiej blokady Moskwy. 23 lipca rozbił wojska Aleksandra Zborowskiego pod Twerem, zmuszony został jednak w wyniku buntu nieopłacanych żołnierzy cudzoziemskich do zaniechania planów ataku na oblegających Moskwę Polaków.

W odpowiedzi na to Zygmunt III Waza ruszył na Smoleńsk, którego oblężenie rozpoczęło się we wrześniu 1609. Rozpoczęła się tym samym regularna wojna polsko-rosyjska^[2]. Jedną z najsilniej bronionych twierdz państwa moskiewskiego obległy wojska polsko-litewskie pod dowództwem kanclerza wielkiego litewskiego Lwa Sapiehy. Stałe parcie wojsk rosyjsko-szwedzkich, które w styczniu 1610 zniosły oblężenie Moskwy przez wojska Dymitra II, zmusiło stronników tuszyńskich do szukania porozumienia z królem polskim.

14 lutego 1610 w obozie Zygmunta III pod Smoleńskiem stanął patriarcha moskiewski Filaret, który w imieniu obozu tuszyńskiego zawarł układ o powołaniu królewicza Władysława Wazy na tron carski w zamian za zagwarantowanie wolności wyznawania religii prawosławnej.

Wasyl IV wysłał przeciwko wojskom polsko-litewskim armię swojego brata Dymitra Szujskiego, połączoną z najemnymi oddziałami szwedzkimi (35 tys. wojsk). Zgrupowanie wojsk polsko-litewskich dowodzone przez hetmana polnego koronnego Stanisława Żółkiewskiego w sile ok. 7 tys. jazdy, wspieranej przez 200 piechurów odniosło walne zwycięstwo 4 lipca 1610 pod Kłuszynem. Na wieść o tej klęsce wojsk rosyjskich wojskom Żółkiewskiego poddawały się kolejne miasta i twierdze moskiewskie. 27 lipca bojarzy w Moskwie złożyli z tronu Wasyla IV, przejmując tymczasowo władzę jako tzw. siemibojarzczina.

Równolegle z wyprawą Żółkiewskiego w 1610 Aleksander Korwin Gosiewski na czele znacznego

Bitwa pod Kłuszynem – miedzioryt z XVII wieku

Kuźma Minin i Dymitr Pożarski

Kuźma Minin wzywa do powstania w 1611 roku

oddziału przeprowadził samodzielnie operację wojskową w północnej części Smoleńszczyzny, której zwieńczeniem było zdobycie twierdzy Biała^[3]. Następnie Gosiewski dotarł do Moskwy, gdzie dołączył do Żółkiewskiego.

27 sierpnia Stanisław Żółkiewski bez konsultacji z Zygmuntem III doprowadził do podpisania ugody z bojarami. Ci w zamian za polską pomoc w usunięciu Dymitra II i oddanie ziem pogranicznych odbitych przez wojska Rzeczypospolitej zgodzili się uznać królewicza Władysława carem, z przyjęciem zastrzeżenia, że jego koronacja miała odbyć się według obrządku prawosławnego. Nowy władca miał też zagwarantować nienaruszalność przywilejów stanów państwa moskiewskiego.

Wasył wraz ze swoimi braćmi: Dymitrem i Iwanem Szujskimi oraz patriarchą Moskwy Filaretem zostali aresztowani. 9 października na prośbę bojarów chorągwie polskie wkroczyły na Kreml moskiewski, a dowództwo nad nimi Żółkiewski oddał w ręce Aleksandra Gosiewskiego. Mennica moskiewska rozpoczęła bicie srebrnych kopiejek z imieniem nowego cara Władysława Zyguntowicza. 29 października 1611 w sali senatu Zamku Królewskiego w Warszawie Wasył, Dymitr oraz Iwan oddali królowi polskiemu Zyguntowi III Wazie hołd.

W tym samym czasie Dymitr II wraz z Maryną wycofał się do Kaługi. Został opuszczony przez oddziały polskie Jana Piotra Sapiehy, które zgodziły się przejść na stronę królewską w zamian za opłacenie żołdu. W grudniu zamordowano Dymitra II.

Sytuację komplikowało dodatkowo niezdecydowanie Zygunt III, który chciał samodzielnie objąć tron moskiewski bez żadnych warunków wstępnych, do czego w żaden sposób nie chcieli dopuścić bojarzy. 13 czerwca 1611 po krwawym szturmie w ręce Zygunt III wpadł Smoleńsk. Szwedzi wykorzystali ten moment, by wysunąć do tronu carskiego własnego kandydata w osobie Karola Filipa Sudermańskiego. Stały napór wojsk szwedzkich na północy spowodował poruszenie ludności państwa moskiewskiego.

W Niżnym Nowogrodzie w 1611 wybuchło antypolskie powstanie, prowadzone przez kupca Minina. Sformowano armię powstańczą, na czele której stanął kniaź Dymitr Pożarski, której zadaniem było usunięcie polskiej załogi z Moskwy. Rozpoczęła się blokada stolicy Rosji. Dwukrotnie podejmowana przez wojska hetmana wielkiego litewskiego Jana Karola Chodkiewicza próba odsieczy zakończyła się niepowodzeniem. Oblężenie doprowadziło w końcu do kapitulacji polskiej załogi Kremla moskiewskiego 7 listopada 1612, co spowodowało odstąpienie od oblegania Wołokołamska przez idącego na odsiecz króla Zygunt III.

W 1613 Sobór Ziemski w Moskwie na nowego cara wybrał syna metropolity Filareta – Michała Romanowa, który zapoczątkował trzystuletnie panowanie Romanowów.

W wyniku decyzji Zygunt III Wazowie utracili szansę objęcia tronu w Moskwie. Późniejsze wyprawy hetmana Jana Karola Chodkiewicza z lat 1617–1618 nie zakończyły się sukcesem. Sytuacja została unormowana na najbliższe 14 lat (do czasu wojny smoleńskiej) na mocy rozejmu w Dywilinie z 1618^[4], w myśl postanowień którego I Rzeczpospolita uzyskała Ziemię

Zbroja jazdy polskiej z przełomu XVI i XVII wieku

Czernihowską, Ziemię Siewierską i Ziemię Smoleńską.

W Rosji rocznica wypędzenia polskiej załogi z Kremla 7 listopada 1612 jest od 2005 roku obchodzona jako święto narodowe pod nazwą Dzień Jedności Narodowej (świętowane 4 listopada ze względu na istniejące w carskiej Rosji święto cerkiewne Matki Boskiej Kazańskiej, pamięci wyzwolenia Moskwy i Rosji od Polaków w roku 1612).

Upamiętnienie

Od 2023 roku, 8 października, Muzeum Ziem Wschodnich Dawnej Rzeczypospolitej organizuje obchody rocznicowe wkroczenia wojsk polskich na Kreml. Wydarzeniu towarzyszy prezentacja XVII-wiecznego uzbrojenia oraz cykl wykładów^[5].

Zobacz też

- Kaplica Moskiewska

Zobacz w Wikiźródłach tekst

Porozumienie Stanisława Żółkiewskiego z bojarami rosyjskimi pod Moskwą (27 sierpnia 1610)

Przypisy

1. W tym czasie między Moskwą i Rzeczpospolitą obowiązywał rozejm z 1601, zawarty na lat 20, do roku 1622.
2. Ponieważ Artykuły henrykowskie w punkcie 4 zabraniały rozpoczynania wojny bez przyzwolenia Sejmu, król próbował usprawiedliwić zerwanie rozejmu tym, że przysięga koronacyjna zobowiązywała go do odzyskania utraconych ziem (Izabela Lewandowska-Malec, *Rola legacji i propozycji królewskiej w procedurze ustawodawczej na sejmach walnych koronnych za panowania Zygmunta III Wazy* (https://ruj.uj.edu.pl/xmlui/bitstream/handle/item/84340/lewandowska-malec_rola_legacji_i_propozycji_krolewskiej_w_procedurze_ustawodawczej_2008.pdf) s. 98n.). Prymas Wojciech Baranowski oświadczył „że prawo jest, że bez *consensu omnium ordinum* (zgody wszech stanów) nie ma żadna wojna być stanowiona, obraziło się prawo i trzeba konstytucję czynić, żeby się to ... więcej nie działo” (*Demokracja szlachecka i oligarchia magnacka* (<http://docplayer.pl/51763759-Synteza-dziejo-w-polskiego-panstwa-i-prawa-demokracja-szlachecka-i-oligarchia-magnacka.html>) s. 145). Sejm w 1611 zatwierdził wprowadzenie wznowienie wojny, lecz równocześnie w podtrzymał dotychczasowy zakaz samowolnego jej zaczynania (*Poparcie wojny Moskiewskiej*, *Volumina Legum*, t. 3, s. 5n), zakaz ten ponowiono w 1613 (*O podnoszeniu wojen i przyjmowaniu wojsk*, tamże s. 80).
3. Dariusz Kupisz, *Smoleńsk 1632–1634*, Bellona, Warszawa 2001, ISBN 83-11-09282-6, s. 81, 82.
4. Henryk Wisner, *Władysław IV Waza*, Wrocław [etc.]: Zakład Narodowy imienia Ossolińskich, 1995, s. 27, ISBN 83-04-04216-9, OCLC 751423013 (<http://worldcat.org/oclc/751423013>).
5. 413 lat temu Polacy zajęli Kreml (<https://lublin.tvp.pl/73280052/413-lat-temu-polacy-zajeli-kreml>). TVP Lublin, 2023-10-08. [dostęp 2024-08-07].

Bibliografia

- Andrzej Andrusiewicz, *Dzieje Dymitriad 1602–1614*, t. I, II, Warszawa 1990.
- Andrzej Andrusiewicz, *Dzieje Wielkiej Smuty*, Katowice 1999.
- Bohun T., *Moskwa 1612*, Warszawa: Bellona, 2005, ISBN 83-11-10644-4, OCLC 69310973 (<http://worldcat.org/oclc/69310973>).
- *Moskwa w rękach Polaków. Pamiętniki dowódców i oficerów garnizonu w Moskwie*, M. Kubala, T. Ścieżor, Kraków: Wydawnictwo Platan, 2005, ISBN 83-89711-50-8, OCLC 69315174 (<http://worldcat.org/oclc/69315174>).
- Zygmunt Librowicz, *Car w polskiej niewoli*, Warszawa 1984.
- Majewski A.A., *Moskwa 1617–1618*, Warszawa: Bellona, 2006, ISBN 83-11-10535-9, OCLC 156709463 (<http://worldcat.org/oclc/156709463>).
- Wojciech Polak, *O Kreml i Smoleńszczyznę. Polityka Rzeczypospolitej wobec Moskwy w latach 1607–1612*, Toruń 1995.
- Wacław Sobieski, *Żółkiewski na Kremlu*, Warszawa 1920.
- Szcześniak R., *Kłuszyn 1610*, Warszawa: Wydawnictwo Bellona, 2004, ISBN 83-11-09785-2, OCLC 69591588 (<http://worldcat.org/oclc/69591588>).
- Kazimierz Tyszkowski, *Wojna o Smoleńsk 1613-1615*, Lwów 1932.
- Wisner H., *Król i car. Rzeczpospolita i Moskwa w XVI i XVII*, Warszawa: Książka i Wiedza, 1995, ISBN 83-05-12776-1, OCLC 233510068 (<http://worldcat.org/oclc/233510068>).
- Stanisław Żółkiewski, *Początek i progres wojny moskiewskiej*, 2003, ISBN 83-7316-258-5.
- Jakub Witczak, *Zygmunt III Waza a Moskwa*, wSieci Historii, nr 2/2015.

Źródło: „[https://pl.wikipedia.org/w/index.php?title=Wojna_polsko-rosyjska_\(1609–1618\)&oldid=74785057](https://pl.wikipedia.org/w/index.php?title=Wojna_polsko-rosyjska_(1609–1618)&oldid=74785057)”